

ב ש ל ח ב

משה"י. והנבואה היתה: "עתידה אמי שתלד בן כו". ואח"כ מוסיף רש"י תירוץ שני (למה נקראת רק "אחות אהרן") "לפי שמסר נפשו עלי' וכו'".

אבל עפי"ז צלה"ב:

(א) למה מעתיק רש"י התיבות "ותקח מרים הנביאה" — הרי התיבות המכריחות את פירושו הן: "אחות אהרן" (שבזה קשה "ולא אחות משה").

א. עה"פ: "ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחרי' בתופים ובמחולות", מעתיק רש"י התיבות "ותקח מרים הנביאה" ומפרש: "היכן נתבאנה, כש" היתה אחות אהרן, קודם שנולד משה, אמרה עתידה אמי שתלד בן: כו' כדאי' בסוטה י. ד"א: אחות אהרן לפי שמסר נפשו עלי' כשנצטרעה: נקראת על שמו".

בפשטות כוונת רש"י היא לתרץ קושיא פשוטה המתעוררת בלימוד ה' כתוב — וכמפורש במס' סוטה המצו' יינת בפרש"י: "אחות אהרן ולא אחות משה (בתמי')?", ומתרץ רש"י שאין תיבות "אחות אהרן" תואר על מרים (שאו קשה "ולא אחות משה?"), אלא הן באות בהמשך לתיבת "הנביאה" שלפניהן: שהיתה "נביאה" כשהיתה עדיין רק "אחות אהרן קודם שנולד

(1) פרשתנו טו, כ.

(2) ברש"י כתיי הלשון הוא: אמרה עתידה אמי שתלד בן להשיע את ישראל וכו' כדאי' במס' סוטה ד"א וכו'. ובדפוס שני: אמרה עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל ד"א וכו'. אבל ברוב הדפוסים (כולל דפוס ראשון) הלשון הוא כבפנים. וראה לקמן הערה 37.

(3) יב, סע"ב. וכ"ה במגילה יד, א. וראה מכילתא עה"פ.

(4) והוא ממכילתא. וראה לקמן הערה 32.

(5) בהעלותך יב, יא"ב.

(6) ובדפוס שני: כשנצטרעה, לכך אמר כן. וראה לקמן הערה 31.

(7) וכמו שפירש"י בסוטה שם ד"ה ש' הייתה.

(8) אבל אין לתרץ בפשוטו של מקרא כמ"ש הרמב"ן (ועד"ז הוא ברבינו בחיי) "מפני שהזכרו בשירה משה ומרים ולא הזכיר אהרן רצה הכתוב להזכירו ואמר אחות אהרן דרך כבוד לו וכו'" — כי תירוץ זה הי' שייך לומר אם משה ומרים היו רק נזכרים בענין זה לשם זכר בעלמא, או צריך להזכיר גם אהרן, אבל כאן הרי הוד' כרו לפי שמשה התחיל השירה לאנשים ומרים לנשים, וא"כ מה ענין להזכיר כאן את אהרן?

גם אין לפרש (בפשש"מ) כמ"ש הרמב"ן שם (ועד"ז הוא ברשב"ם וברבינו בחיי) "ויתכן שדרך הכתובים לייחס אל גדול ה' אחים", כי (נוסף ע"ז שלא נרמז זה בפ' רש"י — הנה) בנדו"ד (ובפרט זה) מתאים יותר לייחסה אל משה שהוא הוציא את בני מצרים ובקע הים והוא שהתחיל לומר את השירה לאנשים.

גם אין לומר כמ"ש בכלי יקר "ומ"ש אחות אהרן לפי שהיתה דומה לו כנבואה, אבל לא למשה, כי כן משמע סוף פ' בהעלותך" — כי מה נוגע כאן שהיתה שוה לאהרן כנבואה — והכל"י לשיטתי' ש"עכשיו נעשית נביאה".

יוקשה לו בפירוש שרשי מביאו — ולתרץ הקושיא כותב רש"י "כדאיתא כו" — שעי העיון שם תתישב הקושיא.

ובאם דברי רז"ל המובאים בפרש"י נמצאים בכמה מקומות, ורש"י מציין לא מהם (ולא סתם "דאיתא בגמרא", או כו"ב) — אז כוונתו שדוקא ע"י העיון במקום המצויין ברש"י יתוסף ביאור בפ"י הכתוב¹²;

ועפ"ז בנדוד"ד: מהי כוונת רש"י לתרץ בפ"י פשט הכתוב ע"י ציון המקור? מארז"ל זה נמצא במס' סוטה וגם במס' מגילה ורש"י מדייק ומציין לסוטה — והרי אדרבא, מגילה (שהיא בסדר מועד) קודמת במס' למס' סוטה (שבסדר נשים)¹³.

12) או שרוצה לשלול הדרו"ל כפי ש" הוא במקום השני.

13) כ"ה לפי סדר הרגיל בששה סדרי משנה זמ"ן נק"ט — מתחיל בסדר זרעים ומסיים בטהרות, כן היא דעת התקופ"ז בהק"דמה (ה, א), הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ, וכן משמע קצת בשבת (לא, א) — משא"כ לפי מאי דמשמע מבמדב"ר * (פ"ג, ט"ז בסופו) וממדרש תהלים (יט) דעת ר' תנ"י חומא — נז"ם קט"ן: מתחיל מסדר נשים ומסיים בנויקין. ועד"ז מוכח (לא רק בחלק האגדה שבתורה אלא גם בנוגע להלכה) מתוס' (ע"ז כב, א ס"ה אין מעמידין) ומהרא"ש (שם), וסדר טהרות בא לפני סדר נויקין (ע"ין גז"ב מהד"ת חו"ד סע"ט).

* ואף שבמדב"ר (שם) מבואר תורה שבע"פ מתחלת במ"ם, מאימת" ומסיימת במ"ם, בשלום", שלכאורה זהו רק לפי סדר הרגיל — י"ל דמשנה שבסיום עוקצין אין לה קישור כי"כ עם המשניות שקודמות לה, וכמש"כ כמה ממפרשי המשנה, וא"כ אפ"ל דלכל הדעות באה משנה זו בסיום הש"ס. ועד"ז י"ל בנוגע לתחילת הש"ס, דמס' ברכות אינה שייכת כי"כ לסדר זרעים,

וא"כ הי' לו לרש"י להעתיק תיבות אלוי, ולא "ותקח מרים הנביאה".

ב) מה מכריח את רש"י להודיע כאן (בפירוש הפשט של כתוב זה) תוכן נבואת מרים? לכאורה הו"ל לכתוב רק "והיכן נתנבאה, כשהיתה אחות אהרן" ותו לא!¹⁴

ג) לאידך, מנ"ל לרש"י, בפשוטו של מקרא, שנבואת מרים היתה "עתי" — דה אמי שתלד בן וכו' " ?¹⁵

ד) כידוע, אין דרכו של רש"י לציין מקור פירושו, ובמקום שהוא כן מציין המקור, ה"ז בשביל להוסיף ביאור לפירוש הכתוב; אלא שאין הוספה זו מוכרחת להבנת הפשט (כי אז הי' רש"י כותבו בפירושו (כדרכו) — באופן שגם ה"בן חמש (למקרא" יבין)), רק שבאם הי' התלמיד זריו וממולח

9) ואפילו אם נאמר שהתיבה "הנביאה" שייכת להתירוץ, שהיתה "הנביאה" כשהיתה אחות אהרן" — הרי לפ"ז הי' רש"י צריך להעתיק גם תיבות אלו, ולא רק תיבות אלו. ועוד: תיבות "ותקח מרים" אין שייכות לפירושו, ולמה מעתיקן.

10) לכאן אפ"ל שכוונת רש"י בזה היא לתרץ תיבת "הנביאה", ולכן מביא שהתנבאה עתידה אמי שתלד בן כו', היינו שעכשיו התחילה לשיר שראתה שנבואתה "עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל" נתקיימה (ראה חז"ג מהרש"א סוטה שם). אבל לפ"ז הו"ל לרש"י להעתיק בעיקר התיבות "שמושיע את ישראל" (במקום ה' רמז "וכו' כראתא בסוטה"), שתיבות אלו מתרצות ומבארות שעתה התקיימה נבואתה (משא"כ התיבות "עתידה אמי שתלד בן").

11) בפשטות י"ל שמכיון שרש"י מציין "כדאיתא בסוטה" אין צריך ע"ז מקור בפש"י, אבל באם לא הי' מוכרח בפש"י הי' מתאים יותר ע"פ סגנון רש"י לכתוב: ואמרו רבותינו (וכיו"ב) אמרה עתידה אמי כו'.

כוונת רש"י בפירושו כאן היא לתרץ: א) "הנביאה" בה"א הידיעה — היינו שנתנבאה כבר — היכן נתנבאה. ב) ועיקר: קושיא פשוטה ה' מתעוררת בלימוד התיבות שמעתיקס "ותקח מרים הנביאה": מובן שכאשר התורה בסיפור מאורע מוסיפה תואר לאדם שמזכירה: ה"ז או: א) להודיע במי מדובר, כי בלעדי התואר לא היינו יודעים זאת. או ב) להוסיף הבנה בהמאורע המסופר.

הנהגה בנדודי שהתורה מוסיפה תואר "הנביאה" ל"מרים", מובן שאי"ז בכדי להודיע באיזו מרים מדובר, כי עדיין לא ידענו (עד פסוק זה) שהיתה נביאה. ועוד: תומי מפורש שהייתה "אחות אהרן", שזהו בירור גמור.

ועכצ"ל שכוונת הכתוב שהמאורע המסופר כאן יש לו קשר עם זה ש' היתה נביאה. ולכאורה אי"ז מובן:

כבר למדנו בפ' וירא יי: "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו' " ופרש"י: "כי נביא הוא — ויודע שלא נגעת בה כו' ", היינו שענין הנביא הוא לדעת דברים נסתרים. ובפרש"י בפ' ויצא יי: "לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות כו' " — ידיעת העתיד לבוא יי: ובפרש"י וירא יי: "כל לשון נבואה אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות כו' ".

נמצא שגדר הנביא הוא: יודע דברים נסתרים, יודע עתידות, מדבר ומשמיע לעם דברי תוכחות כו'.

(16) כ, ז.

(17) כט, לד.

(18) זכ"ה בפרש"י נח י, כה: שהי'

עבר נביא כו' ע"ש העתי' כו'.

(19) ז, א.

— שמוזה מובן שדוקא ע"י מה דאיתא במס' סוטה יתוסף ביאור בפירושו.

ה) למה מעתיק רש"י בפירושו הב' את התיבות "אחות אהרן" שכבר כתב במ' בפ"י הא' והול"ל "ד"א לפי שמסר נפשו כו' "?

וא"ו מדובר כמה פעמים שבמקום שרש"י מביא ב' פירושים ואינו מקדים שיש כאן ב' פירושים (שזה מראה ששקולים הם) יי: ה"ז הוכחה שבכל אחד מהפירושים ישנו קושי שאין בהשני; והפ"י הראשון הוא העיקר, אלא שאעפ"כ אין הוא מספיק עדיין, וקוקים להפ"י הב'. ובנדוד: מהו הקושי שבב' הפירושים? יי:

ב. הביאור בכל זה:

(14) ראה לקמן ס"ע 141 ואילך.
(15) במשכיל לדוד כתב: דאילו לפי א' קשה דלא הול"ל הנביאה דמשמע השתא, אלא הול"ל לכתוב בלשון עבר שנבאה אחות אהרן. אבל בפשטות — פי' הכתוב — בה"א הידיעה — הוא שהיתה ידועה כנביאה, לפי שנתנבאה לפני'.

ונשנית בתחילת הש"ס, להתחיל סדר ה' משנה ביחודו של הקב"ה ולקבל עליו עומ"ש ועול תורה והמצוות ערב ובקר וכו' (פסקי ריא"ז לברכות בתחלתו (הובא גם בהגה"ה בהקדמת פיהמ"ש להרמב"ם), וראה מאירי בהקדמתו בארוכה), וא"כ אפ"ל זלכל הדעות באה מס' זו בתחילת הש"ס.

או י"ל — ע"פ הכלל (ראה בהנסמן ביד מלאכי כללי שני התלמודים ס"י יו"ד (לענין מחלוקת בבלי וירוש'). דרכי שלום (נדפס בשד"ח כרך יו"ד בסופו) כללי הש"ס אות ל' סנ"ז) שלא להרבות במחלוקת — דשנה הסדרים לא נרמזו בכתוב ע"פ סדרן ע"י רבינו הקדוש, וכמו שמצינו עדי"ז בסדר עשר מצות שבתהלים (עח, קה). ועוד, וראה נ"כ במד"ר ש"ס. ובבעה"ט דברים כו, יז. ותווי"ט בפתחתו לסדר ורע"ס וסדר נזיקין.

עלה בלבה שתאמר שירה — ומה נוגע כאן שהיתה נביאה?

ג. ומתרץ רש"י, שאין כוונת הכ"תוב לומר שכאן, במאורע זה יש שייכות לנבואה, כ"א שתיבת "הנביאה" נמשכת למ"ש אח"כ בכתוב "אחות אהרן".

— כי תיבות אלו שבפירושו הן הן תיבות הכתוב (וכאלו היו נדפסות ב"אותיות גדולות), אלא שבאמצע מכניס פירושו, וכדרכו בכמה מקומות²² היינו שהתנבאה. כשהיתה עדיין רק אחות אהרן, קודם שנולד משה — וכוונת הכתוב בזה היא לתרץ קושיא:

בהכתובים שלפנ"ז בענין זה עצמו כתוב²³ "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", שמזה מובן עד כמה בטלים היו כל בני אל משה באותה שעה.

ובכלל עוד קודם לזה ראו אשר ה' שמו "אלקים" לפרעה²⁴ שאפילו ה' משנה לפרעה בלעדו "לא ירים איש את ידו ואת רגלו"²⁵, וא"כ אי"מ; איך זה עשתה מעשה גדול כזה אמירת שירה וכו', ותצאן כל הנשים אחרי גו' — ולא מצינו שנטלו רשות מ' משה ע"ז?

לכן מוסיף הכתוב "הנביאה", ש"הייתה נביאה ידועה, גדולה ביותר, עד שהתנבאה כשהיתה עדיין "אחות אהרן", קודם שנולד משה והנבואה הייתה "עתידה אמי וכו'", לכך היתה יכולה לענות השירה בפני משה רבינו (כדלהלן).

- 22 ראה פרש"י בראשית ה, יז. וראה לקמן ע' 164 הערה 19.
23 יד, לא.
24 וארא ז, א.
25 מקץ מא, מד.

וא"כ, מהי השייכות של "ותקח מרים" עם זה שהיתה "הנביאה" — הרי זה שלקחה מרים את התוף בידה ואמרה שירה, אינו ענין של ידיעת נסתרות או עתידות, וגם לא השמיעה בזה תוכחות²⁶, כ"א זוהי תוצאה טב"עית מהרגש הנפש שלה בראותה הנס, ובלשון רש"י בענין זה עצמו²⁷: "או כשראה (משה) הנס עלה בלבו שישיר שירה וכו' אחר לו לבו שישיר, וכן עשה כו' וכן ביהושע כו' וכן שירת הבאר שפתח בה או ישיר כו'"; ומובן בפשטות שגם מרים, בראותה הנס,

20 בכמה מפרשים (הובא בס' צדה לדרך, ובכ"מ) כתבו שלכן לקחו תופים, כדי שלא ישמעו האנשים את קולן, לפי ש"קול באשה ערוה" (ברכות כד, א), ועפ"ז הרי (לא רק שלא השמיעה דברי תוכחות, כ"א) לא השמיעה קולה בכלל.

ואף שמזה שלא הביא רש"י פירוש זה, מובן ש"ע"פ פשש"מ לא היתה זאת כוונתו*, ואדרבה: מפרש"י להלן "מובטחות היו צדקניות שבורר שהקב"ה עושה להם ניסים והוציאו תופים ממצרים" משמע ש"כוונת התופים היתה בשביל להגדיל השמחה (ודחק גדול לומר שכוונת רש"י שמכיון שידעו שהקב"ה עושה להם ניסים, וכודאי יאמרו שירה, ובמילא צריך איוה דבר לבלבל קולן שלא ישמעו האנשים, וכמובן). אעפ"כ הרי לפועל שרו ביחד עם קול התופים ובודאי שנתבלבל קולן.

21 טו, א.

(* והטעם (גם ע"פ דין) י"ל: בנדו"ד אי"ז שייך, דהרי מפורש בפרש"י (טו, ב) ראתה (אפילו) שפחה על היס מה שלא ראו נביאים. הרי באותה שעה אין שום חשש וכו', ואינו דומה למשארז"ל בסוכה (נב, א) "ומה לע"ל שעוסקין בהסי' פד ואין יצה"ר שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד כו'", כי בקרי"ס הייתה יתרה מזה (כפרש"י): זה אלי — היו מראין אותו באצבע.

אדרבא הי' מתאים יותר לומר "ה' נביאה אחות משה", אשר גם אז היתה מובנת הכוונה: מאחר שאין מאורע זה שייך לנבואה, מוכרח לומר ש"הנביאה" נמשכת למ"ש אח"כ "אחות משה", ויתירה מכשכותב "אחות אהרן" שהכוונה שהיתה "אחות" — ב"דרגת" — משה בנבואה, ועפי"מ ש"כ רש"י בספר בראשית עה"פ יי "שמעון ולוי אחים" "בעצה אחת וכו' " ?

ואף שנאמר יי "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה" — הרי מפרש תומ"י שזהו בענין "אשר ידעו הוי' פא"פ", ואדרבא הבטיח משה יי "נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה"א".

ובדוחק י"ל: שבנדודי הרי אין מספיק להיות "אחות משה" בתור "נביאה", שה"ז בדוגמת "נביא — כמוני" שלא יעשה דבר גדול בזמן משה מבלי לשאלו, כ"א צ"ל נביאה שנתנבא קודם משה, בימי עמרם וי"ו כבד וכו', וכנ"ל.

וכיון שדוחק הוא, שהרי אין המדובר בנבואה, ועוד ועיקר — הרי כל בניי אמרו שירה — והחידוש הוא רק בזה שגם הנשים תאמרנה (והרי אף הן היו באותו הנס) — לכן מביא רש"י פי' ב' "ד"א אחות אהרן כו", היינו שישנו עוד טעם למה מפרש דרגת מרים ע"י המלים "אחות אהרן" (ולא "אחות משה") — "לפי שמסר נפשו עלי' כשנצטרעה נקראת על שמו" היינו שכן היו קורין אותה יי, ומכיון

דהנה לכאורה טפי הול"ל "הנביאה בת עמרם" אביו של משה, משא"כ "אחות אהרן" שהי' נביא (וטפל) ל- משה — ומאחר שהכתוב מדגיש "ה' נביאה אחות אהרן" עכצ"ל שכוונתו לומר שתוכן הנבואה הוא הדיוק אהרן ולא משה — "קודם לידת משה" — (כי באם כוונתו רק לומר שהתנבאה מכבר, הול"ל "הנביאה מאז" וכיו"ב), "אמרה עתידה אמי שתלד בן וכו'".

ובזה מודגשת גדולת דרגת נבואתה (וערכה לדרגת משה)²⁶: א) התנבאה וידעה מקודם שעתיד משה (רכנ) של ישראל — וכולם בטלים אליו) להיולד. ב) התנבאה בענין שאינו שייך אליו ביחוד (כ"א בענין השייך לעמרם וי"ו כבד וכו'). ג) עתידה אמי שתלד — היינו שעמרם ויוכבד בעולם ובכ"ז הנבואה באה על ידה —

שמכ"ז מוכח שדרגת נבואתה היתה גדולה ביותר יי.

וזהו כוונת הכתוב לומר: מכיון שהיתה נביאה, ולא עוד אלא שהת- נבאה קודם (ועל) הולדת משה, לכן — "ותקח מרים וגו' ותען להם מרים וגו'" "ותצאן כל הנשים אחרי' גו'".

ד. אבל לכאורה אי"ז מספיק עדיין:

כיון שכוונת הכתוב לספר ערך נבואתה לגבי משה, ולכן מפרש תוכן נבואתה "אחות אהרן", כנ"ל — הרי

26) ועפי"ז מובן בפשטות מה שלא העתיק רש"י גם התיבות "שמושיע את ישראל" (ראה לעיל הערה 10) כי עיקר הדיוק הוא להדגיש גודל דרגת נבואתה אבל אינו נוגע כ"כ תוכן הנבואה.
27) להעיר מרמב"ם הל' יסוה"ת פי"ו ה"ו: "הנביא אפשר שתי' נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו וכו' ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ וכו'".

28) ויחי מט, ה.

29) ברכה לה, יו"ד.

30) שופטים יח, טו.

31) משא"כ לפי הגירסא שבדפוס שני

(לעיל הערה 6) הכוונה רק שהכתוב כאן

קוראה כן, ולא שכן נקראה בכלל.

(לפני מאמר זה) בביאור מ"ש יי. ותלך העלמה וגו' — "מלמד שהלכה ב' זריזות כעלמה", שמוה מובן שעם היו זה קטנה בשנים, היו בה תכונות של גדולה ("עלמה"), וראוי היתה שתחול עלי' גבואה יי.

מו, כי בלימוד פש"מ אין הכרח שהיתה או קטנה, וראה לקמן שוה"ג הב' להערה 37.

36) שמות ב, ת. וראה פרשי' שם ובהערה הבאה. 37) ובנוגע להגירסא בדפוס שני (ראה לעיל הערה 2) שאינו מציין למס' סוטה, י"ל ע"פ המדובר כמה פעמים שבמקום שהפי' מובן ע"פ מ"ש רש"י עצמו לפניו אי"צ לפרשו — ובנדו"ד, הרי דרש הגי' מובא גם בפרשי' (שמות שם), ואעפ"כ לפי רוב הדפוסים מציין רש"י למס' סוטה, כי

א) בנדו"ד אינו מפרשו, כ"א מרמזו. ב) בפרשי' הלשון "הלכה בזריזות ועלמות כעלם" (ולא "כעלמה"), שמוה מר' בן שכתנתו רק לתרץ "העלמה למה לי" (רא"ם שם)*, ומתוך שהלכה כעלם (זכר — תקיף וחזק), ובמילא אין זה שייך להשאלה אם היתה כקטנה או גדולה, כי גם אם היתה גדולה קשה כנ"ל ("העלמה לילי")**, ולאידך, גם אם היתה קטנה אין שום הוכחה שבכל תכונתי ועיני' היתה גדולה וכו', כי עיקר הדיק הוא שהלכה כו' כעלם (זכר — תקיף) אבל בודאי שלא היתה כעלם (זכר) בכל עיני', משא"כ במס' סוטה הלשון "שהלכה בזריזות כי עלמה", ובמילא מובן שכתנתו לתרץ איך

(* ומש"כ בחזק"ג מהרש"א (סוטה שם) שההכרח הוא לפי שלפניו קוראה "אחותו" וכאן קוראה "עלמה", צ"ע, כי כן דרך המקראות לשנות מפני יופי ה' מליצה, וכנראה בתיבת העלמה גופא שמתחלה כתוב (ח"ש כד, יד) "והי' הנערה אשר אומר אלי' וגו'", ואח"כ כתוב בענין זה עצמו (שם, מג) "והי' העלמה היוצאת וגו'".

(**) ועפ"ז מובן שגם מפרשי' זה אין הכרח שחיתה אז קטנה.

שנקראה ע"ש אהרן, לכן קוראה ה' כתוב "אחות אהרן".

ומתחיל רש"י פירושו השני בתיבת "ד"א) אחות אהרן" — להדגיש, שאין זה ד"א בתירוץ הקושיא איך "ותקח מרים וגו'" בפני משה כ"א רק ד"א בתיבות "אחות אהרן" (ולא "אחות משה")³², אבל התירוץ על הקושיא הנ"ל — הוא כפי' הראשון יי.

אבל לפי ד"א זה קשה יי שהרי כאן מדובר בקר"ס — ונקראת על שמו" של אהרן — "אחות אהרן" ולא "אחות משה" — מצד מאורע שאירע כמה זמן אח"כ!

ועוד ועיקר — כאן צ"ל הדיבור במעלתה של מרים ואין יקראנה אחות אהרן — המזכיר שנצטרעה! — ולכן פי' הא' קודם.

אבל לכאורה אין מקום לומר בפש"טות הכתובים שהתנבאה קודם שנולד משה, שהרי היתה אז קטנה עדיין יי — לכן מוסיף רש"י כדאי' בסוטה, ושם (משא"כ במס' מגילה) אמרו"ל

32) להעיר ממכילתא שעל התיבות "ו' תקח מרים הנביאה" מברא: "וכי היכן מצינו שנביאה היתה כו' אלא שאמרה לאבי וכו'", ואח"כ בפיסקא בפ"ע, על התיבות "אחות אהרן" מקשה "ולא אחות משה כו' אלא לפי שנתן אהרן גפשו כו'".

33) ועפ"ז מתורץ כמשטות מה שהקשה בתו"ת, שלפי פי' הב' למה דוקא במקום זה יחסה הכתוב כן, ולא במקום אחר שזכר שמה.

34) אבל עכ"פ אפשר לאומרו, וכפרשי' (בראשית ב, יד): "עדיין לא היו וכתב המקרא ע"ש העתירי", אבל דוחק הוא, כי שם הרי אי"א לקרותו בשם אהרן. משא"כ בנדו"ד.

35) ראה שמור"ד פ"א, יג ומטעם זה אין זו קושיא פשוטה, ומפרשה רש"י בר'

משה, ובפי' הב' מבואר ש"גקראת על שמו" של אהרן — היינו שבטילה וטפילה אליו ועי' מס"נ דאהרן עלי' ** פעל אשר יכופר דיבורה וכו'; ונת"ל שגם לפי' הב' "מרים הנביאה אחות" — מדגיש גודל מעלת מרים: זה ש" ישנן מעלות במרים, ספי' המלכות (התחלת פרש"י) הוא לפי שבטילה לאהרן, בחי' שושבינא דמטרוניתא ** ו"א ** שלמעלה ממנה (פי' הב').

ומזה הוראה מיוחדת לנשי ובנות ישראל: שאף שכו"כ מעלות בהן, שאין בהאנשים ** (עד שלעת"ל "נקיבה ת" סובב גבר" **), מ"מ עליהן לדעת אשר, כמרז"ל ** "איזוהי אשה כשרה העושה רצון בעלה", ועי"ז דוקא תבוי' אנה לידי גילוי המעלות הנמצאות בהן.

והוראה זו היא לא רק בנוגע לאותן המעלות אשר נראה בגלוי שהן מקב" לות מבעליהן, אלא גם — להמעלות שישנן בהנשים מצ"ע, וכמרומו ג"כ בפרש"י דילן:

דלכאורה אי"מ: למה באמת (אהרן מסר נפשו עלי', ולכן) "גקראת על שמו" של אהרן דוקא? אמנם הטעם

ה. מיינה של תורה" בפי' רש"י דילן:

מרים מורה על ספי' המלכות ** — ובספירת המלכות מוצאים אנו ב' עינים **: ספירת המלכות מושרשת בעצמות, למעלה מכל הספירות **: ספי' המל' "לית לה מגרמה כלום" (בדוגמת הלבנה שנמשלה אלי'), כ"א רק מה שמקבלת מהספירות שלמעלה ממנה: ולפי שהיא בבחי' ביטול גמור, ורק מקבלת מהספירות שלמעלה ממ"נה **, לכן אפשר שירגש בה כח ה' עצמות שישנו בהאור הנמשך אלי' ** (אף שאינו מורגש בהספירות שלמע' ממנה **).

עד"ז הוא במרים — ומרמוז הדבר בב' הפירושים שברש"י:

פי' הראשון מדבר במעלותי' של מרים — שהיתה נביאה, ונביאה גדור זה ומנבאה (ומגלה וממשיכה) לידת

כתוב "העלמה" והלא היתה עדיין קטנה *** , ומתקן, שהלכה בנריוות כגדולה (נקבה), ובמילא אפ"ל שבכל עיני' היתה כן.

(38) ראה שעה"פ (שמות ב, ד), הגהות מהרש"ו לזח"ב יב, א.

(39) ראה אגה"ק סי' כ (קל, ב), לקו"ת

ואתחנן ה, ג ואילך, ד"ה יחיינו תרני"ט.

המשך תרס"ו ע' שלה, שמה ואילך, תקכו.

המשך ר"ה תש"ח פכ"ד ואילך, ובכ"מ.

(40) ע"ח שער א"א ספ"ג.

(41) ראה ד"ה אשרי העם תש"ג ס"ג.

(42) ראה אוה"ת בראשית ד"ה ויאמר לו יהונתן ס"ה (ט, ב ואילך).

(43) ראה ד"ה יחיינו שם, המשך תרס"ו

שם ע' תקכו.

*** אף שגם עלמה היא רכה בשנים (ראה ישעי' ז, יד ובפי' הרד"ק ומצודת ציון) אבל מימ אינה קטנה (ראה משלי ג, יט. תהלים סח, כו ובמפרשים שם. ועוד).

(44) בהעלותך יב, יא ואילך.

(45) זח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ובכ"מ.

(46) וראה אוה"ת תצוה ע' א'תרנז.

ובכ"מ.

(47) ראה תענית (כג, ב): דאיתתא

שכיחא בביתא וכו'. וראה מפרשי התורה

עה"פ (ויקהל לה, כב) "ויבואו האנשים

על הנשים גוי". וראה פרש"י (שם לה,

ח): "ואף אותן לא עכבו מלהביא לגדבת

המשכן כו". וראה פרד"א סמ"ה (הובא

בפרש"י מגילה כב, ב. ובטווא"ח סתי"ז).

פרש"י פינחס (כו, טד). ועוד.

(48) ירמ' לא, כא.

(49) תדא"ר פ"ט (בשינוי לשון).

שמטבע האשה לקרב וכו' יי, גם בזה אהרן הוא „אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“ ; וכן ענינה של מרים הוא „פועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה“ יי — ולכן הוא מסר נפשו עלי, ונקראת על שמו.

ולאידך מובן, שלאחר שמקבלת מ־הבעל, מתגלות בה כל מעלותי עוד באופן נעלה יותר מהבעל, והיא גם משפעת מעלותי אליו, עד שלעת־ל יבוא הדבר לידי גילוי, כי „נקיבה תסובב גבר“.

(משיחת ש"פ בשלח וי"ד שבט תשכ"ז)

בזה, כי צד השווה בהם: ענינו של אהרן הוא „אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה“ ; וכן ענינה של מרים הוא „פועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה“ יי — ולכן הוא מסר נפשו עלי, ונקראת על שמו.

ובזה הרמז, שאף בהענינים שהן ממעלות הנשים מצ"ע, וכלשון רש"י „כדרך הנשים המפייסות וכו'“, היינו

(50) אבות פ"א מ"ב. וראה אדר"ג פ"ב, ג.

(52) וראה פרש"י (קדושים יט, ג) : שמשולתו בדברים.

(51) פרש"י שמות א, טו.